

Однією з найбільш актуальних проблем на сьогодні є цькування (булінг) серед дітей. Прийняття 18 грудня 2018 року Верховною Радою України Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (законопроект №8584) несе за собою ряд змін у вирішенні вищеназваної проблеми. Так, нарешті законодавчо визначено поняття булінг, внесено зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення України та ряду Законів України.

Поняття «булінг»

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві. У тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Адміністративна відповідальність за булінг

Відтепер такі дії вважаються правопорушенням і тягнуть за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (наразі це – 850-1700 грн.) або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин. Якщо булінг вчинено групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, штраф від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — 1700-3400 грн. або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Слід зазначити, що за правопорушення дітей до 16 років несуть відповідальність їхні батьки. За свої дії громадяни від 16 років несуть відповідальність особисто. Також передбачено і відповідальність за приховування випадків булінгу, а це 850-1700 грн. або виправні роботи до 1 місяця з відрахуванням 20% заробітку.

Права та обов'язки здобувачів освіти

У закладах освіти мають захищати дітей під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психічного насильства, булінгу (цькування), приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю, запобігати вживанню ними та іншими особами на території закладів освіти алкогольних напоїв, наркотичних засобів, іншим шкідливим звичкам.

На отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг матимуть право:

- особи, які постраждали від булінгу (цькування),
- особи, які стали свідком булінгу,
- особи, які вчинили булінг (цькування).

При цьому здобувачі освіти зокрема зобов'язані:

- поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;
- відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля;
- повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно них, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

Права та обов'язки освітян

Педагогічним працівникам та керівникам закладів освіти слід уважно ставитись до всіх випадків булінгу, повідомляти про них, уважно розглядати заяви, забезпечувати вжиття заходів щодо протидії булінгу, розробляти плани, публікувати їх на сайтах і вчасно інформувати органи Національної поліції та службу у справах дітей про випадки булінгу. В іншому випадку передбачена адміністративна відповідальність за приховування таких ситуацій.

Керівник закладу освіти має забезпечувати створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування), він також:

- розглядатиме заяви про випадки булінгу (цькування): здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування;
- скликатиме засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживатиме відповідних заходів реагування;
- забезпечуватиме виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування).

У закладах освіти мають бути розроблені:

- правила поведінки здобувача освіти в закладі освіти;
- план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти;
- порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;
- порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) в закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування).

Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу також розширились. Відтепер вони також мають право на захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю і зобов'язані повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

Пам'ятайте, що всі випадки булінгу в школі мають розглядатись створеною в закладі комісією з розгляду випадків цькування.

Отже, законопроект прийнято, залишилось дочекатись його підписання Президентом України та його оприлюднення. У подальшому запропоновані Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих

актів України щодо протидії булінгу» зміни будуть внесені в редакції відповідних законів і їх можна буде вчитати в контексті.

Поради батькам

Звертайте увагу на поведінку та настрій своїх дітей, їх фізичний та психічний стан. Можливо, ваша підтримка — це найперше, чого дитина потребує. Якщо ви виявили проблему, пов'язану з булінгом (вашу дитину б'ють чи ображають у школі) звертайтеся:

- з заявою до поліції та закладів охорони здоров'я з фіксацією побоїв,
- до директора школи (письмово, звернення надавайте секретарю із зазначенням вхідного номера на вашому примірнику).

Відповідальність

Запам'ятайте самі та навчіть свою дитину про відповідальність за заподіяння шкоди іншій особі.

До адміністративної відповідальності притягуються з 16 років, а до того відповідальність за вчинки дітей несуть їхні батьки.

Булінг – штраф 850-3400 грн., громадські роботи від 40 до 100 год. (ст.173-4 КУпАП).

Викрадення чужого майна (крадіжки, шахрайство)— штраф, виправні роботи до 1 міс., адмінарешт — 5-10 діб, повторно — збільшений штраф, виправні роботи — 1-2 міс., адмінарешт — 10-15 діб (ст. 51 КУпАП).

Дрібне хуліганство (нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіплення до громадян та інші подібні дії) — штраф, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт до 15 діб (ст. 173 КУпАП). Ухилення батьків від виконання обов'язків стосовно виховання дітей теж тягне за собою адміністративну відповідальність, адже відповідно до ст. 50 Сімейного кодексу України, батьки зобов'язані: виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей.

Нормами цього закону не передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за скоєння правопорушень, пов'язаних з булінгом (цькуванням), оскільки скоєння правопорушником при вчиненні булінгу (цькування) інших дій, кваліфікуються відповідними статтями Кримінального кодексу України, зокрема – заподіяння тілесних ушкоджень різних видів тяжкості тощо. За такі дії з 16 років, а в окремих випадках з 14 років настає кримінальна відповідальність:

Побої і мордування — умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, — штраф, громадські роботи на строк до 200 годин, виправні роботи — до 1 року, групове — обмеження/позбавлення волі до 5 років (ст. 126 Кримінального кодексу України).

Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози — арешт на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 2 років (ст. 129 ККУ).

Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, — штраф, арешт на строк до шести місяців, або

обмеженням волі на строк до 5 років. Групове хуліганство — обмеження волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк до 4 років (стаття 296 ККУ).

Умисне тяжке тілесне ушкодження — позбавлення волі на строк від 5 до 8 років (ст.121 ККУ).

Умисне легке тілесне ушкодження — штраф, громадські роботи на строк до 200 годин, виправні роботами на строк до одного року (ст. 125 ККУ).

Отже, при вчиненні подібних дій стосовно вашої дитини варто обов’язково фіксувати побої і звертатись до поліції за номером 102. Після того, як дитину визнають потерпілою, звертайтеся за призначенням адвоката, гарантованого державою, до найближчого центру/бюро правової допомоги: Кожна дитина або її законний представник мають право звернутись і отримати безоплатну консультацію юриста. У разі потреби представляти інтереси в суді — усі без виключення діти мають право на призначення адвоката (юриста) за рахунок держави.